

ГОТОВНІСТЬ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ З ДОШКІЛЬНИКАМИ

Гончаренко А.М., Дятленко Н.М.

Україна, м. Київ, Київський університет імені Бориса Грінченка,
Інститут післядипломної освіти

Чи можуть вихователі і діти спілкуватися та взаємодіяти як партнери? Часто чуємо, що дошкільники не здатні зрозуміти такий стиль взаємин і будуть помилково сприймати його як вседозволеність, що завадить їм побудувати здорові соціальні межі. Говорять про шкідливість таких взаємин, оскільки ті начебто роблять вразливими всі сили, які йдуть від дорослих. Частина педагогів розцінює свої взаємини з дітьми як партнерські, при цьому демонструючи всі ознаки авторитарності. І лише незначний відсоток вихователів закладів дошкільної освіти системно практикують такий підхід, де домінують повага один до одного, підтримка, готовність до діалогу і т.д. Давайте спробуємо розібратися, як виглядає партнерство вихователя і дитини-дошкільника, які його виміри і характеристики, яка готовність у вихователів до його реалізації.

Для початку звернімося до термінологічного словника і проаналізуємо сутність явища педагогічного партнерства (педагогіки співробітництва). В українському педагогічному словнику С. Гончаренка знаходимо таке: «Педагогіка співробітництва – це напрям педагогічного мислення і практичної діяльності, спрямований на демократизацію й гуманізацію педагогічного процесу. Педагогіка співробітництва – це спільна діяльність учителя та учнів, що ґрунтується на взаєморозумінні й гуманізмі, на єдності їхніх інтересів і прагнень, метою якої є особистісний розвиток школярів у процесі навчання й виховання». [2]. Як бачимо мова йде про школу, школярів і можливості в рамках освітнього процесу будувати довірливі, щирі, продуктивні взаємини. А

що ж вихователі та діти дошкільного віку? Чи не здається, що розпочинати розмову про партнерство в освітньому процесі потрібно навіть не з дошкільного, а з раннього віку? Чи не звідти росте коріння нездатності чути іншого, невміння будувати конструктивну поведінку в конфліктній ситуації, адекватно поводитися в неоднозначних ситуаціях?

Згадаємо, що для ефективної соціальної ситуації розвитку переддошкільника характерними є його готовність і здатність вже в цьому віці вступати в найпростіші форми партнерства: домовлятися з дорослим щодо окремих моментів діяльності, поступатися та ставати в позицію «учня», а інколи і «вчителя», коли цього потребує діяльність, інколи адекватно реагувати на емоції інших. У дошкільному віці можливості і здатності щодо такої взаємодії значно розширюються і збагачуються як з боку вихователя, так і дитини. Дошкільники цього віку потребують позаситуативного особистісного спілкування, умовою якого і є готовність обох сторін до партнерства у взаєминах. Широкі можливості щодо співпраці дітей закладені в ігровій діяльності, яка за своєю сутністю є кооперативною і об'єднуючою. У працях відомих українських науковців (Л. Артемова, І. Бех, О. Кононко, В. Кузьменко, Ю. Приходько) звертається увага на такі вікові особливості старших дошкільників, як поява здатності до регулювання власної поведінки, супідрядність мотивів, відокремлення часткової від загальної самооцінки, формування первинних моральних інстанцій і моральних почуттів, що у сукупності слугують передумовою побудови і розвитку міжособистісних стосунків.

Зміст професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» (2021 р.) включає в себе здатність залучати учасників освітнього процесу на засадах партнерства, застосовувати методики усвідомленого та емпатійного слухання, ненасильницької та безконфліктної комунікації [5]. У Базовому компоненті дошкільної освіти (2021 р.) також яскраво вирізняється проблема партнерства педагогів з дітьми, зокрема, зазначається, що удосконалення змісту

дошкільної освіти передбачає запровадження принципу педагогіки партнерства, що ґрунтується на співпраці дитини, вихователя і батьків або осіб, які їх замінюють, втілення особистісно орієнтованого підходу, реалізацію самостійної творчої діяльності дитини [1, с. 33]. Це вимагає від педагогів вміння будувати освітній простір суголосно з цінностями гуманістичної педагогіки і зокрема, здатністю будувати взаємини з вихованцями на засадах партнерства, розуміння себе та іншого [1, с. 32].

Отож, можна стверджувати, що педагогам варто звернути увагу на власні взаємини з дітьми, об'єктивно їх проаналізувати та подбати про можливості розширення, збагачення останніх, наповнення їх особистісно орієнтованими підходами. Це в свою чергу вимагає збільшення у вихователів ресурсів педагогічного партнерства, починаючи від розширення обізнаності про цей феномен і завершуючи збагаченням практичних навичок.

Чи можна вихователю навчитися партнерству? Переконані, що так (за умови наявності бажання у того)! На допомогу мають прийти рефлексія (продумування і аналізування власних педагогічних підходів), розвиток системи цінностей в напрямку демократизації, культивування в педагогічній діяльності поваги до дітей, врахування індивідуальних відмінностей, підтримки кожної дитини, незалежно від здібностей, поведінки і успіхів.

Зупинимось на окремих підходах вихователя, які можуть слугувати сигналом щодо його готовності спілкуватися і взаємодіяти з дітьми на рівні партнерства.

- Демонстрація з боку вихователя уваги до дитини: слухати і чути (реагувати, підтримувати), бути справедливим у оцінках, оптимістично підтримувати моменти ініціатив і ризиків дітей. Вихователь має бути прикладом поведінки і реакцій: бути виваженою, стриманою, разом з тим послідовною і наполегливою. Заохочувати дітей до спільної діяльності з ровесниками: інколи за пропозицією вихователя, інколи за бажанням дитини, а інколи – за жеребкуванням. Уваги вихователя заслуговують інноваційні форми

роботи з дітьми, такі як «Ранкове коло», «Лялька як персона», «Говоримо про правила», «Дитина дня» та ін.

- Розширення варіантів самостійної ініціативної діяльності дітей, надання їм можливостей обирати, будувати хоча б певною мірою траєкторію власної поведінки. Мають стати звичними такі пропозиції: «Оберіть те, що вам подобається», «Давайте обговоримо», «Давайте домовимося», «Хто думає інакше?», «Як би ви це зробили?» Цікаво почути вашу думку», «Підкажіть, як краще це зробити?», тощо.

- Практикування довіри до дитини і віри в неї як у активну свідому особистість. Для цього створювати ситуації домовленості з дітьми щодо діяльності та внеску кожного, домовлятися про роль і місце в спільній діяльності, звертатися до них за допомогою, пропонувати пролонговані доручення, утримуватися від прямого керівництва і вказівок.

- Демонстрація прийняття дитини як особистості, навіть коли вона показує небажану поведінку. Виявляти таке прийняття означає вірити в неї, її «хорошість». Варто активно включати у педагогічне спілкування прохання, переконання, аргументи, пробачення.

- Періодично включатись в спільну з дітьми діяльність як рівноправний учасник, при цьому бути готовими за необхідності зайняти позицію учениці та реалізувати повною мірою свій таланти комунікатора: ввічливе звернення, прохання, вибачення, готовність уважно слухати, тощо.

Це далеко не повний перелік можливих варіантів поведінки педагога, кожний може його збагатити і доповнити власними. Разом з тим, потрібно пам'ятати про основні принципи: в центрі уваги має бути дитина, її прагнення, потреби, переживання, можливість самореалізації.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>. (дата звернення: 20.04.2023 р.)
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь. 1997. 374с.

3. Зданевич Л.В. Соціально-педагогічне партнерство у дошкільній освіті. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : науковий журнал. 2022 р., № 81 с. 173-177. URL: <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2022/81/32.pdf> (дата звернення: 20.04.2023 р.)
4. Карпенко О. Є., Чепіль М. М. Педагогічне партнерство в закладах дошкільної освіти Польщі. Інноваційна педагогіка : науковий журнал. Вип. 31. Т. 2. 2021, С 151–154. URL: [file:///C:/Users/ADMN/Downloads/innped_2021_31\(2\)__33%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/ADMN/Downloads/innped_2021_31(2)__33%20(3).pdf) (дата звернення: 20.04.2023 р.)
5. Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти» URL: <file:///C:/Users/ADMN/Downloads/61727cdc64def816302302.pdf> (дата звернення: 20.04.2023).